

7. Ochiai E.E. Toxicity of heavy metals and biological defense: principles and application in bioinorganic chemistry // J. Chem. Educ. – 1995. – Vol. 72, № 2. – P. 479 – 484.
8. Vila I., Pardo R. Respuesta de la estructura fitoplanctonica a las perturbaciones antropicas de un lago templado // Limnetica. – 2003. - Vol. 22, № 1-2. – P. 93 – 102.

Непрілий О.

Науковий керівник – доц. Поперечна Г. А.

ПРОБЛЕМА СЕКСУАЛЬНОСТІ У ФІЛОСОФІЇ МШЕЛЯ ФУКО

М. Фуко розглядав соціальну зумовленість пізнання різними соціальними явищами та інструментами духовного характеру, а також мовною практикою, сексуальними відносинами.

Метою дослідження є один із концептів філософії М. Фуко — сексуальність.

Філософ вважає, що потреба в появі слова «сексуальність» диктувалась насамперед розвитком пізнання, особливо біології і соціології. З одного боку, сучасна людина отримує свідчення про природу статевого інстинкту, про те, як вона поводить себе в царстві живого, з іншого – цей феномен визначається також цілою низкою різноманітних заборон — релігійних, юридичних, педагогічних, медичних. Людина намагається віднайти простір, де зможе відчувати себе суб'єктом насолоди, вільним та розкутим, таким, що не звертає уваги на умовності суспільства. Так, на думку Фуко, виникає певний інтимний, сокровенно-індивідуальний досвід, котрий позначається словом «сексуальність».

Термін «сексуальність», як відзначає філософ, «з'явився досить пізно, на початку ХІХ ст. Не можна ані недооцінювати, ані не надавати надмірного значення цьому факту. Він — свідчення чогось іншого, ніж простий словниковий переклад; він, звичайно ж, не може бути ознакою раптової появи того, до чого він відноситься» [2, с. 20]. Взагалі, це слово вже існувало в словниковому запасі таких наук, як біологія і зоологія, наприклад, на початку ХІХ століття, але тільки наприкінці століття воно ввійшло в широкий вжиток у тому значенні, яке досить близьке до сьогоденного.

Слід нагадати, що англійське слово «sex» означає «стать». Це слово з'являється в такому значенні в книзі Heath S. «The Sekusal Fix», що опублікована в 1989 році і присвячена вивченню питання про те, чому жінки схильні до різноманітних захворювань, від яких чоловіки позбавлені, — дещо таке, за що і виявляється відповідальною жіноча «сексуальність» [4, с. 7–16]. Фуко ж переконаний, що не слід відносити інстанцію сексу до історії сексуальності, але довести, як «секс» знаходиться в історичній залежності від сексуальності. Отже, мислитель ні в якому раз не ототожнює поняття «секс» та «сексуальність», але ставить за мету знайти між ними взаємозв'язок. Він вважає, що «сексуальність — не позначка чи символ, вона об'єкт та ціль» [1, с. 219]. Філософ визначає сексуальність як певний історичний досвід. Фуко відзначає, що «трактування «сексуальності» як історичного досвіду передбачає, що можна було б мати в своєму розпорядженні інструменти, придатні до аналізу в їх іманетному характері та взаємовідносинах трьох осей, що складають сексуальність: формування знань, які до неї належать, владних систем, що породжують правила використання, та форми, в яких індивіди можуть і повинні впізнавати себе як суб'єкти цієї сексуальності» [2, с. 21].

Сексуальність — це соціальний конструкт, що діє в межах полів влади, а не просто ряд біологічних впливів, які або знаходять, або не знаходять прямого визволення. Філософ зауважує, що «не треба вважати, що коли кажуть «так» сексові, то кажуть владі «ні», навпаки, тим самим дотримуються лінії основного механізму сексуальності» [1, с. 231]. І все ж ми не можемо прийняти тезу Фуко про те, що існує більш чи менш прямий шлях наскрізного розвитку вікторіанської «зачарованості» сексуальністю до більш недавніх часів.

Існують серйозні контрасти між сексуальністю як відкриттям вікторіанської медичної літератури і ефективно маргіналізованою там та сексуальністю як повсякденним феноменом сьогоденних тисяч книг, статей та інших писемних джерел. Крім того, пригнічення сексуальності вікторіанською і наступними епохами було в деяких відношеннях надто реальним, що могли б підтвердити цілі покоління тодішніх жінок [5, с. 34].

Фуко стверджує, що сексуальність у вікторіанські часи була таємницею, але таємницею відкритою, такою, що безперервно обговорювалась у різноманітних текстах і медичних

джерелах: «Кажуть, що ще на початку XVII століття побутувала певна відвертість. Кодекси, якими керувалися при розгляді непристойного, брутального, непорядного, були набагато вільніші в порівнянні з XIX століттям» [1, с. 63].

Феномен різноманітних медичних дебатів досить важливий в силу тих причин, які він наводить. І все ж було б відвертою помилкою вважати, що секс був широко представлений, аналізувався або обговорювався у джерелах, які були доступні широкому загалу. Медичні журнали і напівофіційні публікації були доступні лише небагатьом, оскільки до кінця XIX ст. більшість населення навіть не мала освіти. Обмеження сексуальності до арени технічної дискусії було способом цензури *де-факто*; ця література не була доступна навіть освіченій частині населення.

Зачарованість сексом, яку проповідує Фуко, є відвертою тут, в екстатичній проповіді Холлібоу. Якби ми йшли за логікою автора, відповіді на ці запитання виявилися б досить легкими. Нав'язлива вікторіанська ідея відносно сексу була послідовно доведена до кульмінації Фрейдом, який, почавши із сум'яття з приводу істеричних жінок, прийшов до висновку про те, щоб розглядати сексуальність як серцевину всього людського досвіду. Приблизно в таких же обставинах починали свою роботу сексологи, проголосивши пошук насолоди єдиним і необхідним для обох статей. Фуко, звичайно, не визнає людську млявість та схильність до комфорту за єдину причину такої ідеології сексу. Домінуюче уявлення про секс не відповідає його справжній природі і є результатом «політичної економії тіла», яка трансформує секс у дискурс про секс, що закріплюється в певних регулюючих його законах. Тому у випадках, коли об'єктом бажання стають певні конкретні частини іншого тіла з відповідними їм реакціями (не тіло, а його фрагменти) або задоволення лише власного тіла (лише власне тіло), ціль бажання — втілення плоті — не досягається. Тут втрачається тіло *іншого* як бажане. Без присутності *іншого* бажання втрачає сенс.

Після робіт Мішеля Фуко в поле вивчення філософів другої половини XX ст. увійшло поняття «соціальної статі» (гендера). Воно відображає сучасну ситуацію абсолютної свободи як способу існування, у тому числі й вибору способу існування, і також вибору статі, яка завжди вважалась фатумом. Нескінченна варіативність приписів призводить до того, що індивід не може встановити для себе критерії норми і патології. Філософ показав, що поняття гендеру і еротизму є семіотичними конструкціями, які подібні до понять раси, класу, віку і соціальних ритуалів, котрі змінюються від епохи до епохи залежно від віку, соціального статусу та культурної ідеології.

Щоб позбавитись від сексуальної моралі хоча б на деякий час, слід вийти за межі суспільства. В цьому сенсі купальні і клуби пропонують укриття для тих, хто ховається від дратівливих обмежень цивілізації. Характеризуючи сучасне суспільство, Фуко говорить, що «зв'язок заборони і прагнення до висловлювання — незмінна риса нашої культури» [4, с. 99]. Отже, тут ми можемо вловити навіть деякі політичні аспекти, а саме прагнення відстоювати демократію, відстоювати право на вільне висловлювання своїх думок разом з правом обирати той спосіб життя, який кому до вподоби. Далі він продовжує відстоювати свою позицію: «Я не намагаюсь написати археологію сексуальних фантазій. Я намагаюсь створити археологію дискурсу про сексуальність, який являє собою систему зв'язків між тим, що ми робили, що нам дозволяється робити, що нам забороняється або приписується говорити про сексуальну поведінку» [3, с. 127].

Саме зусилля, що вкладається в дослідження, перетворює секс в дещо таємниче, що завжди протистоїть простому спостереженню. Фуко говорить: «Секс - це інстанція, що видається нам домінуючою над нами, та це таємниця, яка здається нам ґрунтовною, щодо всього, чим ми цей феномен, що зачаровує нас владою, яку проявляє, та значенням, яке приховує, якого ми бажаємо відкрити нам, хто ми, та звільнити для нас те, що нас визначає, секс, звичайно, всього лиш ідеальний пункт, який механізм сексуальності та його функціонування зробили необхідним» [1, с. 228].

В аналізі сексуального розвитку Фуко абсолютно справедливо стверджує, що дискурс стає конструктивним для тієї соціальної реальності, яку він відображає, оскільки існує нова термінологія для розуміння сексуальності. Ідеї, поняття, теорії, що формулюються в цих поняттях, проникають в соціальне життя і перебудовують його. Однак, згідно з Фуко, цей процес є фіксованим і одностороннім вторгненням «знання-сили» в соціальну організацію.

Прояв історично окремих форм сексуальної поведінки відбувається у зв'язку з появою

різних механізмів репресії, яку застосовують щодо сексуальності в тому чи іншому суспільстві. Обговорення сексуальності передбачало визнання наявності інструментів, здатних сприяти аналізу соціальних характеристик і взаємовідношень трьох аспектів, які утворювали досвід сексуальності: формування відповідних наукових знань; системи сил, що регулювали цей досвід практично; наявності форм, в яких індивіди були здатними і зобов'язаними пізнавати самих себе як суб'єктів сексуальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фуко Мішель Історія сексуальності / Мішель Фуко – Х.: ОКО, 1997. - Т.1: Жага пізнання. —235с.
2. Фуко Мішель. Історія сексуальності / Мішель Фуко – Х. : ОКО, 1997 – Т. 2: Інструмент насолоди. – 288с.
3. Фуко М. Минималистское «Я» / М. Фуко // Логос - 2008 – № 2 –С. 123 – 134.
4. Heath S. The Seksual Fix / Stephen Heath. – London: Macmillan, 1982. – P. 283.
5. Stone L. «Passionate attachments in the West in historikcal persperktive», in William Gayline and Ethel Person: Passionate Attachments / Lawrence Stone – New York: Fre Press, 1988 – P. 257.

Башуцька І.

Науковий керівник – доц. Жирська Г.Я.

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА – ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СТАРШОКЛАСНИКА

Екологічна ситуація, що склалася в Україні, не може залишити байдужим кожного, хто хоч трішки вболіває за долю навколишнього середовища, за своє майбутнє та за майбутнє своїх дітей. Адже зараз на карту поставлено найголовніше – здоров'я та життя людини. У зв'язку з цим виникає необхідність суттєвого удосконалення змісту навчального процесу, створення відповідних педагогічних умов для екологічного виховання школярів, відбору оптимальних форм, методів і прийомів навчання екології.

Екологічна освіта— компонент загальної освіти, спрямований на засвоєння учнями наукових основ взаємодії суспільства й природи для усвідомлення тісного взаємозв'язку всіх природних і соціальних процесів, необхідності захисту довкілля та його поліпшення, раціонального природокористування [3]. Сучасна екологічна освіта покликана не лише забезпечити підростаюче покоління науковими знаннями про взаємозв'язок природи і суспільства, а й допомогти зрозуміти багатогранне значення природи для суспільства в цілому і кожної людини зокрема, розвивати ціннісне ставлення до природи, сформувати прагнення і вміння брати активну участь в охороні й поліпшенні навколишнього середовища. Як зазначено у Концепції екологічної освіти, головна мета екологічної освіти – формування людини з новим екологічним типом мислення, високим рівнем екологічної культури [3].

Зміст екологічної освіти старшокласників спрямований на:

- оволодіння науковими знаннями про довкілля, складні взаємозв'язки в природі, що склалися впродовж тривалого історичного розвитку; формування знань і вмінь дослідницького характеру, спрямованих на розвиток інтелекту, творчої і ділової активності, життєвої позиції в питаннях екології;

- розуміння учнями сучасних проблем навколишнього середовища і усвідомлення їх актуальності для себе, рідного краю, своєї країни і всього людства; розвиток особистої відповідальності за стан навколишнього середовища;

- засвоєння ціннісних орієнтацій як кращих досягнень загальнолюдської і національної культур, зосереджування уваги на аналізі власної поведінки, почутті обов'язку перед довкіллям; формування відповідального ставлення до навколишнього середовища, що виключало б лицемірство і споживацький світогляд; розвиток потреби спілкуватися з природою;

- розвиток умінь приймати відповідальні рішення щодо проблем навколишнього середовища; оволодіння формами екологічно грамотної поведінки; засвоєння народних традицій у взаємовідносинах людини з природою; залучення підростаючого покоління до активної природоохоронної діяльності [2].

Нині екологічну освіту й виховання розглядають як аспект гуманізації шкільної освіти, що передбачає засвоєння суспільних духовних цінностей, оскільки духовність немислима без